

Nematerijalna baština - očuvanje i korištenje

Posavec, Maja

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:131:385535>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-01**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI

Ak. god. 2022./2023.

Maja Posavec

**NEMATERIJALNA BAŠTINA – OČUVANJE I
KORIŠTENJE**

Završni rad

Mentorica: dr. sc. Željka Miklošević, doc.

Zagreb, rujan 2023.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem da je ovaj rad rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na istraživanjima te objavljenoj i citiranoj literaturi. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Sadržaj

Sadržaj	ii
1. Uvod.....	4
2. Kulturna baština	5
2.1. Podjela kulturne baštine	6
2.1.1. Materijalna baština.....	7
2.1.2. Nematerijalna baština.....	9
3. Kulturni identitet.....	12
3.1. Identitet	12
3.2. Kulturni identitet i nematerijalna baština.....	13
4. Očuvanje i korištenje nematerijalne baštine	14
4.1. Očuvanje nematerijalne baštine	14
4.2. Korištenje nematerijalne baštine	17
4.3. Očuvanje i korištenje nematerijalne baštine na primjerima Hrvatske.....	19
4.3.1 Čipkarstvo u Hrvatskoj	19
4.3.2. Sinjska alka	21
4.3.3. Kolo linđo Dubrovačkog primorja	22
5. Zaključak.....	25
Literatura.....	26
Popis ilustracija.....	30
Sažetak.....	31
Abstract.....	32

1. Uvod

Kulturna baština sastavni je dio svakog društva te svojim pojavama, materijalnom i duhovnom, tvori osjećaj kontinuiteta i povezanosti s prošlošću svoje nacije. Njena materijalna strana kroz artefakte i spomenike kulture svjedoči o povijesti, umjetnosti i načinu tadašnjeg života, a usko je povezana s nematerijalnom koja još uvijek živi kroz tradicije, običaje, prakse i znanja te instrumente i predmete povezane s njima, koje zajednice brižno njeguju i prenose generacijama. Nematerijalni aspekti kulturne baštine obuhvaćaju usmenu predaju, jezik, ples, pjesmu, izvedbene umjetnosti, običaje i svečanosti te tradicijske obrte. Od UNESCO-ve Konvencije za zaštitu nematerijalne baštine, neopipljiva kulturna dobra preuzimaju ulogu stvaranja i očuvanja kulturne raznolikosti i identiteta zajednica diljem svijeta, a njena zaštita postaje ključna državama cijelog svijeta. Međutim, suvremeno društvo karakteriziraju brze i nagle promjene, migracije, globalizacija i promjene vrijednosti koje utječu i pozitivno i negativno na očuvanje i korištenje nematerijalne baštine pa je stoga važno prepoznati njene vrijednosti kako ne bi nestala zajedno sa svojim nositeljima.

Cilj rada je predstaviti nematerijalnu kulturnu baštinu i njen utjecaj na izgradnju identiteta te opisati procese njenog očuvanja i korištenja na konkretnim primjerima iz Hrvatske. U prvom poglavlju rada definiran je sam pojam kulturne baštine i njena klasifikacija na prirodnu, materijalnu i nematerijalnu. Ukratko je spomenuta materijalna baština i njena podjela. Definicija, razvoj i značenje nematerijalne baštine iduće je potpoglavlje koji se temelji na UNESCO-vom dokumentu Konvencije o zaštiti nematerijalne baštine, Hrvatskoj ratifikaciji Konvencije i Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara RH. Sljedeće poglavlje definira identitet i predstavlja ulogu nematerijalne baštine u stvaranju kulturnog identiteta. Posljednje poglavlje rezervirano je za glavnu svrhu izrade rada, a to su procesi očuvanja i korištenja. Za početak su opisani sami procesi, a nakon toga su detaljnije prikazani na primjerima čipkarstva u Hrvatskoj, Sinjske alke i tradicijskog Dubrovačkog plesnog kola linđo.

2. Kulturna baština

Kako bi pisali o očuvanju i korištenju nematerijalne baštine potrebno je definirati kulturnu baštinu i njezinu podjelu, nabrojati neke njene segmente te naposljetku definirati i glavni pojam ovoga rada – nematerijalnu baštinu.

Kultura i baština široki su pojmovi koji tvore još širi pojam kulturne baštine. „Kultura obuhvaća ukupnost tvorbi i pojava u materijalnom i duhovnom životu svakog naroda i čovječanstva u cjelini, a pod pojmom baštine razumijevamo svo nasljeđe koje preci ostavljaju svojim potomcima. Tako je kulturna baština naslijeđeno dobro koja su preci ostavili u jeziku, književnosti, umjetnosti i ostalim područjima koja čine ukupnost kulture“ (Marasović, 2001.).

Slično Marasovićevoj definiciji na mrežnoj stranici enciklopedija.hr baština se definira kao: „imovina (u prvom redu nekretnina) koju je netko naslijedio od predaka. Hrvatski se naziva i baščina (lat. bona hereditaria). Obuhvaća očevinu (patrimonium, bona paterna) i djedovinu (bona avitica). Načelno se nasljeđuje muškom linijom“ (Hrvatska enciklopedija, 2021.). Željko Rapanić također opisuje značenje baštine u hrvatskom jeziku: „označava očevinu ili djedovinu dakle nekakvo imanje, zemlju, njivu u hrvatskom također i vrt, njiva“ (Rapanić, 2000., p.22) koja se prenosila u obitelji, s koljena na koljeno.

Spomenute definicije baštinu karakteriziraju kao materijalnu imovinu koja je isključivo vlasništvo obitelji. Dakako, baština i jest obiteljsko naslijeđe no isto tako može pripadati društvu ili državi, čak i svijetu. Također, u suvremenom svijetu ona nije samo puki predmet ili nekretnina koja se prenosi unutar obitelji, ona je i praksa koja stoji iza materijalnog, načini na koji je stvorena, tradicija koja se prati godinama.

Pojam se neprestano razvijao pa je tako tek kasnije, u 18. stoljeću s Francuskom revolucijom, ona poprimila značenje nacionalnog nasljeđa, društvo je počelo prepoznavati važnost očuvanja baštine kao način čuvanja kolektivnog pamćenja i identiteta. “Kulturna baština (nasljeđe) je u materijaliziranoj stvari zabilježen oblik svekolikog djelovanja ljudskog duha odnosno odraz duha u materijaliziranoj stvari, očuvan u proteku vremena, odraz onog duhovno bitnog i istinskog za čovjeka kroz koje se on pita tko je, odakle je i kamo ide, i zbog toga je taj odraz od trajne vrijednosti za čovjeka“ (Vuković, 2011., p.104). Nadalje Vuković navodi kako je to “obrađena, oživljena i kultivirana materijalizirana stvar; obrađena, oživljena i kultivirana stvaralačkim duhom pojedinca, neke ljudske skupine, nekog naroda; u povijesnom slijedu vremena naslijeđena i sakupljena do sadašnjeg trenutka, koja živim baštinicima jest stalan odgovor o njima prošlima, njima živima i njima budućima“ (Vuković, 2011., p.105). Nafziger

razlikuje širi i uži pojam kulturne baštine. „U svom općenitijem značenju, baština obuhvaća mnoštvo kulturnih manifestacija koje je čovjek naslijedio od svojih predaka, dok bi u užem smislu kulturna baština bila ograničena na materijalne objekte i nematerijalne ideje povezane s tim objektima“ (Šošić prema Nafziger, 2008., p.145). Šošić zaključuje kako je kulturna baština vrlo dinamičan koncept kojem se i dalje neprestano razvijaju i pripisuju nova značenja i vrijednosti (Šošić, 2014.).

Na stvaranje baštine utjecale su kulture, okruženje i doba u kojem je nastajala te je stoga nositelj vrijednosti memorije na prošla zbivanja. Uključuje sve stvoreno ljudskim djelovanjem kroz povijest, a nosi kulturnu, povijesnu, umjetničku, arhitektonsku, arheološku, etnografsku, znanstvenu ili društvenu vrijednost. Baština predstavlja vrijedno društveno dobro koje pripada lokalnoj, nacionalnoj ili globalnoj zajednici. Ona ima višedimenzionalni karakter: nastala je u prošlosti, koristi se u sadašnjosti i, prema logici kontinuiteta ljudske kulture, ima svoje mjesto i u budućnosti društva (Cifrić & Trako Poljak, 2014.).

2.1. Podjela kulturne baštine

Kulturna baština danas predstavlja neprocjenjivo dobro koje spaja različite narode i duboko je ukorijenjeno u naš identitet. Ona je spona koja nas povezuje s prošlim generacijama i omogućava da dublje razumijemo njihov razvitak. Njeno bogatstvo i značaj prepoznaju se na različitim razinama pa tako razlikujemo svjetsku, nacionalnu, lokalnu i osobnu razinu.

Baština se dijeli na prirodnu i stvorenu kulturnu baštinu (materijalna i nematerijalna). „Pod prirodnu svrstavamo prirodne značajke od fizičkih i bioloških tvorevina, geološke i fiziografske formacije i područja koja čine staništa ugroženih vrsta životinja i biljaka te prirodna mjesta i područja od izuzetne univerzalne vrijednosti sa stajališta znanosti, očuvanja ili prirodne ljepote“ (UNESCO, 1972., s.p., prijevod autora). To su „prirodno stvorena dobra (različiti geotipi, monumenti prirode, mora, prašume itd) koja oblikuju naš suvremeni krajobraz, dok je kulturna baština sva dobra nastala ljudskom intervencijom“ (Cifrić & Trako Poljak, 2014., p.27).

Osim na prirodnu i stvorenu, kako je u na početku poglavlja navedeno, baštinu dijelimo na više lokalnih razina: globalnu, nacionalnu, lokalnu i osobnu. Globalna, odnosno svjetska, baština pripada cijelom čovječanstvu: “oznaka je za mjesta na Zemlji koja su od izuzetne univerzalne vrijednosti za čovječanstvo i kao takva su upisana na Popis svjetske baštine kako bi ih buduće generacije mogle cijeliti i uživati u njima kao što su piramide u Egiptu, Veliki koraljni greben

u Australiji, otoci Galápagos u Ekvadoru, Taj Mahal u Indiji, Veliki kanjon u SAD-u ili Akropola u Grčkoj primjeri su od 1007 prirodnih i kulturnih mjesta do danas upisan na Popis svjetske baštine.“ (UNESCO, s.a., s.p., prijevod autora). Važnost očuvanja svjetske baštine leži u njenoj raznolikosti i univerzalnoj vrijednosti, uz nju lakše shvaćamo različita društva, njihove kulture te povijest.

Na nižoj razini nalazi se nacionalna koja je specifična baština za određenu naciju tj. društvo. Materijalni i nematerijalni dijelovi kulture povezani su simbolički s identitetom i poviješću zemlje. Država registrira nasljeđe prema povijesnoj, tradicionalnoj i kulturnoj važnosti te su takvi lokaliteti, predmeti zapisani u registrima. Društvo se svojom nacionalnom baštinom identificira i ponosi, a njenu ljepotu i bogatstvo čuva i predstavlja drugim zemljama kroz turizam, obrazovanje, umjetnost, gospodarstvo i dr. područjima.

Lokalna baština s druge strane ne mora biti registrirana, takva baština ponos je malih naselja i skupina društva koji je nasljeđuju iz generacije u generaciju. Lokalna baština najčešće je odgovornost lokalnih vlasti, muzeja, institucija i same zajednice jer nažalost najčešće nije financirana niti promovirana od strane države.

Naposljetku, osobna baština odnosi se na one lokalitete, predmete i tradicije s kojima se pojedinac emocionalno povezuje. Može biti emocionalna povezanost s već spomenutim razinama baštine no može sadržavati obiteljsko naslijeđe i vrijednosti.

Ovakvom podjelom uviđamo koliko je baština uistinu kompleksan pojam. Četiri navedene razine vrlo se često isprepliću. Baština koja nekoj osobi predstavlja svjetsku, drugoj osobi može predstavljati osobnu. Na primjer, Atenska akropola Grcima, na lokalnoj razini, tvori kulturni identitet i na nju gledaju kao vrlo bitno naslijeđe dok je u isto vrijeme na popisu Svjetske kulturne baštine i jedan od najvažnijih spomenika u Europi pa je tako i vrlo bitno kulturno dobro koje će posjećivati ljudi iz cijelog svijeta. Aja Sofia je još jedan primjer svjetske kulturne baštine, no muslimanima, u smislu vjere i duhovnosti, označava osobnu baštinu jer su s njome vrlo emocionalno povezani (Jelinčić, 2010.).

2.1.1. Materijalna baština

Materijalnu kulturnu baštinu čine pokretna i nepokretna kulturna dobra koja svjedoče o ljudskom djelovanju na određenom području. Prema Ministarstvu znanosti i kulture „pokretnu kulturnu baštinu s utvrđenim svojstvom kulturnog dobra čine pojedinačne građevine i/ili kompleksi građevina, kulturno-povijesne cjeline te krajolici.“ (Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, 2023.)

„Nepokretno kulturno dobro može biti:

- grad, selo, naselje ili njegov dio,
- građevina ili njezini dijelovi, te građevina s okolišem,
- elementi povijesne opreme naselja,
- područje, mjesto, spomenik i obilježje u svezi s povijesnim događajima i osobama,
- arheološko nalazište i arheološka zona, uključujući i podvodna nalazišta i zone,
- područje i mjesto s etnološkim i toponimskim sadržajima,
- krajolik ili njegov dio koji sadrži povijesno karakteristične strukture, koje svjedoče o čovjekovoj nazočnosti u prostoru,
- vrtovi, perivoji i parkovi,
- tehnički objekt s uređajima i drugi slični objekti.,, (Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, 2023.)

Drugim riječima, kod materijalne baštine se najčešće radi o nekoj graditeljskoj baštini koja kroz vrijeme postaje ugrožena što zbog starosti i nebrige, rata, nedostatnih financijskih sredstava ili nedovoljno svijesti o vrijednosti iste.

Pokretnu baštinu čine kulturna dobra, kako sam pojam kaže, prenosive artefakte. Takva baština je opipljiva i može se dokumentirati, istraživati, čuvati, restaurirati te prezentirati po galerijama, arhivima, muzejima i sličnim institucijama.

„Pokretno kulturno dobro može biti:

- zbirka predmeta u muzejima, galerijama, knjižnicama i drugim ustanovama, kao i u drugim pravnim osobama te državnim i upravnim tijelima uključujući i kod fizičkih osoba,
- crkveni inventar i predmeti,
- arhivska građa, zapisi, dokumenti, pisma i rukopisi,
- filmovi,
- arheološki nalazi,
- antologijska djela likovnih i primijenjenih umjetnosti i dizajna,
- etnografski predmeti,
- stare i rijetke knjige, novac, vrijednosni papiri, poštanske marke i druge tiskovine,
- dokumentacija o kulturnim dobrima,
- kazališni rekviziti, skice, kostimi i sl.,

- uporabni predmeti (namještaj, odjeća, oružje i sl.), prometna i prijevozna sredstva i uređaji, predmeti koji su značajna svjedočanstva razvitka znanosti i tehnologije.“
(Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, 2023.)

Pokretna i nepokretna kulturna baština doprinose očuvanju našeg identiteta, prošlosti i omogućuje nam da cijenimo i spoznamo kulturne vrijednosti naših predaka. Oba oblika baštine zahtijevaju očuvanje i vrednovanje, a posebno je važno istaknuti da je bitna edukacija javnosti o važnosti očuvanja. Svjedoci su prošlosti koji putuju kroz vrijeme i prostor, a kroz međusobnu suradnju zajednica, stručnjaka i institucija sačuvat će se naslijeđe vitalno za buduće generacije.

2.1.2. Nematerijalna baština

Nematerijalna baština obuhvaća običaje, vjerovanja, znanja, vještine i pojavnosti duhovnog stvaralaštva koji se prenose predajom u društvu. Svaka grupa društva i/ili pojedinci prepoznaju takvu baštinu kao svoju, a u nju spadaju i jezici, dijalekti i svaka vrsta usmene književnosti; folklorno stvaralaštvo na području plesa, glazbe, obreda i mitologije; tradicijska umijeća i obrti; te kulturološki prostori na kojima se susreću tradicionalne pučke vrijednosti – gdje se pričaju priče, prakticiraju narodni običaji. „Sam naziv nematerijalna kulturna baština neslužbeno je prihvaćen prijevod engleskog termina *intangible cultural heritage*, što bi doslovno značilo *neopipljiva kulturna baština*, premda se povremeno u engleskom jeziku rabi i naziv *living cultural heritage* (živuća kulturna baština), a rjeđe i *immaterial cultural heritage*, što bi doslovno značilo nematerijalna kulturna baština“ (Nikočević, 2003, p.62)

Kako se tijekom vremena prenosi s koljena na koljeno tako prolazi kroz razna nova okruženja i nove interakcije, čuvati tradiciju prije 100 godina ne može biti jednako kao i danas. No bitno je da kroz to vrijeme pojedina grupa, društvo ili pojedinci svoju baštinu obnavljaju i obogaćuju novim interpretacijama i kreacijama što im daje osjećaj kontinuiteta i identiteta. “Očituje se kroz usmene izraze i tradicije, tj. usmenu književnost (uključujući jezik kao dio te baštine), izvedbene umjetnosti (glazba, ples, kazalište, itd.), društvene navade, običaje, rituale, proslave, potom znanja (i uz to vezane postupke) o prirodi i univerzumu te u tradicijskom rukotvorstvu, znanjima i vještinama” (Nikočević, 2003. p.62).

Očuvanje nematerijalne baštine promicalo se još od Konvencije o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine 1972. godine. Početak njenog očuvanja krenuo je od 1989. godine s Preporukama o zaštiti tradicionalne kulture i folklora kako bi 1994. godine poticao čuvanje s

četiri programa: *Živuća ljudska blaga*, *Ugroženi jezici*, *Tradicionalna glazbala svijeta* i *Proglašenje remekdjela usmene i nematerijalne baštine čovječanstva* (Carek, 2004.).

Proglašenje remekdjela usmene i nematerijalne baštine pokrenuto je 2001. godine s ciljem da se prepoznaju i istaknu vrijednosti žive baštine, vrednuju i zabilježavaju nematerijalne i usmene baštine, da se potaknu zemlje za provedbu pravne i administrativne mjere zaštite te s ciljem promidžbe sudjelovanja lokalnih umjetnika i nositelja tradicije u identificiranju i oživotvorenju nematerijalne kulturne baštine (Carek, 2004.). Iste godine proglašeno je 19 remekdjela zbog njihove izuzetne vrijednosti s umjetničkog, povijesnog i antropološkog stajališta. Takva proglašenja provode se svake druge godine, a zemlje članice su te koje šalju nominacije svojih baština. Dvije godine od proglašenja, na UNESCO-voj Generalnoj konferenciji usvojena je *Konvencija o zaštiti nematerijalne kulturne baštine*, koja prepoznaje činjenicu da procesi globalizacije, društvene transformacije i fenomen netolerantnosti dovode do ozbiljnih opasnosti gubitka vrijednosti, nestajanja i uništenja nematerijalne kulturne baštine, posebice zbog nedostatka izvora sredstava za njenu zaštitu. Tom se konvencijom daju opće i održive smjernice za očuvanje te se nematerijalnu odnosno „neopipljivu“ baštinu (intangible cultural heritage) definira kao „izraze, umijeća, znanja, praksu, reprezentaciju, vještine –te instrumente, predmete, artefakte koji su povezani s njima- koje zajednice, skupine i u nekim slučajevima pojedinci prepoznaju kao dio njihove kulturne baštine“ (UNESCO, 2003., s.a., s.p., prijevod autora). Time definicija stavlja u središte čovjeka i njegova znanja i vještine. “Glavni cilj konvencije poticaj je članica na identifikaciju, dokumentaciju, istraživanje, očuvanje, zaštitu, promidžbu, jačanje, transmisiju i revitalizaciju različitih aspekata te baštine“ (Nikočević, 2003., p.62).

Stupanjem Konvencije na snagu UNESCO je odlučio oformiti *Reprezentativnu listu nematerijalne baštine*, kako bi osigurala bolju preglednost takve baštine, svijest o njenom očuvanju te potiče dijalog koji poštuje kulturnu raznolikost, i *Listu kulturne baštine kojoj je potrebna hitna zaštita*, s ciljem poduzimanja odgovarajućih mjera zaštite (Hrovatin, 2012). Nekoliko tjedana nakon konvencije proglašeno je još 28 remekdjela, a svako djelo je zapisano na jednu od tih lista.

Hrvatski Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara iz 1999. godine regulira zaštitu kulturne baštine, uključujući i nematerijalnu. Zakon nematerijalnu kulturnu baštinu definira kao: „razne oblike i pojave duhovnog stvaralaštva što se prenose predajom ili na drugi način, osobito jezik, dijalekti, govori i toponimika te usmena književnost svih vrsta; folklorno stvaralaštvo u

području glazbe, plesa, predaje, igara, obreda, običaja kao i druge tradicionalne pučke vrednote i tradicijska umijeća i obrti“ (Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, 1999.).

Republika Hrvatska je bila 17. država na svijetu koja je ratificirala Konvenciju o zaštiti nematerijalne kulturne baštine 2005. godine. Tom potvrdom obavezala se zaštititi nematerijalnu baštinu identificiranjem, dokumentiranjem, istraživanjem, prenošenjem te revitaliziranjem različitih oblika te baštine. Preduvjet za upis na UNESCO-ve popise bio je upis dobara na nacionalnoj razini stoga je Hrvatska *Pravilnikom o obliku, sadržaju i načinu vođenja registra kulturnih dobara Republike Hrvatske* regulirala upis i vođenje Registra pod nadležnosti Ministarstva kulture (Hrovatin, 2012.). U Registru kulturna dobra zapisana su po vrstama te po postupku uspostavljanja zaštite, a čine ga tri liste:

- Lista zaštićenih kulturnih dobara
- Lista kulturnih dobara nacionalnog značenja te
- Lista preventivno zaštićenih dobara

„Osnivanjem Odsjeka za nematerijalna kulturna dobra 2004. godine u Registar je upisano prvih pet nematerijalnih dobara – umijeće izrade čipke Lepoglave, Hvara i Brača, kao i još dva vezana uz čipkarstvo“ (Hrovatin, 2012., p.126). Do 2013. godine upisano je 137 kulturnih dobara, a danas je ta brojka u Registru došla do 220 od čega je čak 23 na UNESCO-vom popisu nematerijalne baštine (Ministarstvo kulture i medija, Registar kulturnih dobara RH, 2023.).

3. Kulturni identitet

3.1. Identitet

Pojam identiteta usko je vezan uz pojam kulture, a pojam kulture uz društvo. Niti jedna kultura ne može postojati bez društva kao niti ono bez nje (Musa, 2009.). Ovisno gdje se i kada rađamo, kultura oblikuje naša uvjerenja, ponašanja, način života te i naš identitet. Pojam identitet dolazi od latinske riječi “*identitas*“ što znači „istost, istovjetnost, jednakost, a u sociologiji označava skup značajki koje određuju posebnost pojedinca ili skupine u smislu različitosti ili pak pripadnosti u odnosu na druge pojedince ili skupine“ (Hrvatska enciklopedija, 2021.). Kada se govori o identitetu najčešće se spominju dva oblika: osobni i društveni identitet. Prvi naglašava razlike između pojedinaca dok društveni ističe sličnost pojedinaca (Musa, 2009.). Osobni identitet značajke su koje nas dijele od drugih ljudi, a utjecajem mjesta i vremena u kojem smo rođeni stvara se društveni identitet.

Pripadnost pojedinaca ili društvene skupine nekoj kulturi te jedinstvenost i autentičnost iste naziva se kulturnim identitetom, a tvore ga oblici duhovne baštine poput jezika, književnosti, glazbe i plesa te materijalne baštine u koju spadaju graditeljstvo i artefakti (Proleksis enciklopedija, 2012.). Identitet se stvara u kulturama u kojima društvo pripada i sudjeluje te služi kao samosvijest neke grupe. “Kulturni identitet pak znači kontinuitet duboke svijesti oko nekih vrijednosti koje čine neku kulturu, kontinuitet svijesti koja nam govori da smo isti usprkos različitosti“ (Jurčević, 2004., p.329). Vuković ističe da „u praksi identitet pojedinca ili zajednice izgrađuju svakovrsni sadržaji, koje primaju kroz osjetila bez vanjske prisile odnosno nesvjesno primaju sadržaje iz kulture i vanjskom prisilom, gdje svjesno odgojem i obrazovanjem usvajaju sadržaje iz kulture u kojoj žive“ (Vuković, 2011). Različite sfere našeg života poput obitelji, obrazovanja, religije, politike, medija i drugih društvenih institucija imaju značajan utjecaj na formiranje i mijenjanje naših stavova, vrijednosti i osjećaja pripadnosti. Također, ne smijemo zanemariti ni vanjske utjecaje, posebno proces globalizacije. Napredak tehnologije značajno je promijenio našu percepciju svijeta. Putovanja, migracije, masovni mediji i internetska komunikacija omogućuju nam da stupimo u kontakt s različitim kulturama i idejama, što oblikuje naša razmišljanja i perspektive.

Sociolozi i antropolozi ukazuju na važnost prepoznavanja utjecaja globalizacije na kulturu i identitet društvenih grupa, naroda i država. Oni naglašavaju da nije dovoljno fokusirati se samo na pozitivne aspekte tog procesa i politike globalizacije, već je ključno osvijestiti i negativne posljedice koje mogu proizaći iz te proturječne dinamike. To je posebno važno za male države

i zajednice s ograničenim teritorijem i brojem stanovnika. Georgievski i Žoglev (2014.) zaključuju kako je važno da globalizirane zemlje, posebno one male, uvedu karakteristike svojeg društva i nacionalne kulture u obrazovne politike, također naglašavaju potrebu za sustavnim radom u odgoju djece i učenika. Iako proces globalizacije obogaćuje kulturnu raznolikost i promiče suradnju i dijalog različitih kultura njen utjecaj dovodi do homogenizacije kultura i potiskivanja tradicija. Razvijanje svijesti i kriterija za razlikovanje i selektiranje sadržaja na medijskim platformama te edukacija o ekstremizmima važni su koraci u cilju jačanja osobnih i društvenih kulturnih identiteta mladih ljudi na kojima svijet ostaje.

3.2. Kulturni identitet i nematerijalna baština

Identitet je kompleksan koncept koji se formira kroz različite faktore, a nematerijalna baština ima značajnu ulogu u stvaranju bilo kulturnog, osobnog ili društvenog identiteta. Povezanost nematerijalne baštine s emocijama i osobnim iskustvima pruža nam osjećaj pripadnosti i kontinuiteta s našom prošlošću, omogućuje nam da se povežemo sa specifičnostima naše kulture, a njeno njegovanje potiče na kulturnu kreativnost i raznolikost. Nematerijalna baština zadržava svoju vitalnost i utjecaj kroz kontinuiranu interakciju s promjenjivom prirodom društvenog i kulturnog okruženja. „Ovisno o tome u kojoj mjeri članovi zajednice sudjeluju pri njezinom predstavljanju i ovisno o tome kolika im je odgovornost, nematerijalna baština ovlašćuje zajednice i daje im glas“ (Hafstein, 2013., p.56).

Nematerijalna baština kroz duboku vezu s prošlošću i tradicijom omogućuje pojedincima i zajednicama da se identificiraju sa svojim korijenima. Oralne tradicije poput priča, mitova i legenda prenose znanje i iskustvo na mlađe generacije te pružaju smjernice za ponašanje i razumijevanje svijeta. Običaji, pjesme, plesovi i dr. izvedbene umjetnosti prenose vrijednosti, uvjerenja i identitetske obrasce koji su ključni za formiranje kulturnog identiteta. Očuvanje i korištenje jezika, dijalekata i govora također igra važnu ulogu. Jezik je osnova komunikacije unutar neke zajednice i odražava njenu jedinstvenost. Prenosjenjem tradicionalnih vještina, znanja i zanata zajednici jača se osjećaj pripadnosti i potiče na kreativnost i raznolikost dok obredi, festivali i rituali omogućavaju pojedincima sudjelovanje u izražavanju tih tradicija i vrijednosti te se na taj način povezuju s kolektivnim identitetom.

„Uz osjećaj identiteta koji nematerijalna baština pruža nositeljima, baština može podići kvalitetu života, potaknuti kreativnost, biti temeljem drugačijeg pogleda na svijet i time biti

pokretač raznih aktivnosti koje mogu obuhvatiti i uključiti baštinu u razvojne projekte određenog, većinom ruralnog područja“ (Hrovatin, 2012., p.134).

4. Očuvanje i korištenje nematerijalne baštine

4.1. Očuvanje nematerijalne baštine

Nematerijalna kulturna baština je iznimno naslijeđe koje obuhvaća tradicionalne, suvremene i žive izraze kulturnih skupina diljem svijeta; ona je inkluzivna i reprezentativna te zasnovana na zajednici, što znači da bez njenog prepoznavanja, održavanja i prenošenja ne bi postojala (UNESCO, s.a., s.p., prijevod autora). Očuvanje baštine znači istodobno pravo njezina korištenja i obvezu zaštite (Cifrić & Trako Poljak, 2014.), a provodi se na razini države, zajednice i pojedinca. Neke od mjera su „uključenje dobra u programe planiranja, osiguranje održivosti dobra kroz edukaciju, identificiranje, promicanje, povećanje vrijednosti, prenošenje putem formalnog i neformalnog obrazovanja, revitalizaciju dobra, stručno i znanstveno vrednovanje dobra i daljnje istraživanje, senzibiliziranje javnosti, i drugo“ (Hrovatin, 2012., p.132).

UNESCO je putem Konvencije za zaštitu nematerijalne baštine definirao samu nematerijalnu baštinu no izrečene su i ključne mjere razvoja i očuvanja koje države članice moraju usvojiti. Osim identifikacije i definicije različitih elemenata nematerijalne kulture te izrade popisa ostale mjere su:

Promicanje funkcije nematerijalne baštine u društvu i njeno uključivanje zaštite u programe planiranja – što podrazumijeva prepoznavanje važnosti nematerijalne baštine u oblikovanju identiteta te donošenje strategija za obnovu i zaštitu. Iduća mjera odnosi se na osnivanje jednog ili više nadležnih tijela sa zadaćom usklađivanja aktivnosti, donošenja smjernica i pružanja podrške. Još jedan važan aspekt zaštite nematerijalne baštine je unaprjeđenje znanstvenih, tehničkih i umjetničkih studija te istraživačkih metodologija, posebno za one kojima prijete opasnost. Na taj način se osigurava kvalitetno razumijevanje i dokumentiranje te primjena mjera zaštite. Države članice moraju imati odgovarajuće pravne, tehničke, administrativne, financijske i slične mjere s ciljem poticanja stvaranja i jačanja prethodno spomenutih institucija, za obuku prijenosa baštine putem stručnih skupova. Osiguravanje pristupa baštini uz poštivanje uobičajenih praksi te utemeljenje institucija za dokumentiranje i olakšavanja pristupa istim još su neki od ciljeva. Kako bi podigle svijest društva i posebice mladih, države članice prema članku 14. Konvencije nastoje osigurati priznavanje, poštivanje i

podizanje vrijednosti nematerijalne baštine kroz obrazovne i informativne programe, informirati javnost o opasnostima koje prijete istoj te unaprijediti obrazovanje u svrhu zaštite prirodnih prostora i memorijalnih mjesta gdje se izražava nematerijalna baština. Posebno je bitno uključiti zajednice, skupine i pojedince u sudjelovanje jer su oni ti koji stvaraju, održavaju i prenose baštinu. (UNESCO Konvencija o zaštiti nematerijalne kulturne baštine, 2003.)

U procesu očuvanja veliku ulogu igraju stručnjaci poput arhivista, muzejskih kustosa, antropologa i etnologa te dr. „Etnolozi primjerice mogu sudjelovati u osmišljavanju projekata kojim bi se tradicionalna znanja mogla primijeniti u suvremenom životu, pomoći u pripremi programa za prijave na razne lokalne i državne natječaje i potpore, i uspostavljanju međunarodne suradnje i slično“ (Hrovatin, 2012., p.132). „Neki su etnolozi u muzejima već otprije približili onome što se danas naziva nematerijalnom kulturnom baštinom ili nematerijalnim značenjskim aspektom neke pojave, nastojeći naznačiti (kulturni) kontekst tematiziranog predmeta ili pojave“ (Nikočević, 2003., p.63).

Iako država i stručnjaci imaju veliki utjecaj na očuvanje nematerijalne baštine, zajednice i nositelji su ti koje najviše o njoj brinu, koji prakticiraju tradicije i običaje, prenose iz generacije u generaciju. Fokus čuvanja je na procesima koji uključuju prenošenje ili komuniciranje nematerijalne kulturne baštine, a „kod tradicija je važnije prenošenje znanja izravno s osobe na osobu. Onaj koji uči usvaja znanja promatranjem i oponašanjem“ (Hrovatin, 2012., p.132). Ako zajednice i pojedinci nisu dio procesa očuvanja postoji rizik da određeni elementi nematerijalne kulturne baštine izumru i nestanu. Očuvanjem nematerijalne i usmene baštine potiče se kulturna raznolikost i ljudska kreativnost, nacionalni i međunarodni razvoj, promiče tolerancija i prožimanje kultura (Carek, 2004.).

Republika Hrvatska još od ratifikacije Konvencije o zaštiti nematerijalne baštine intenzivno provodi aktivnosti valorizacije, popisivanja, dokumentiranja i promidžbe nematerijalne kulturne baštine. Potvrdom Konvencije obvezala se na poduzimanje potrebnih mjera zaštite, a najbitnija od svih je identifikacija odnosno jedan ili više popisa nematerijalne baštine. Ministarstvo kulture, kao središnje tijelo za provođenje Konvencije, time je započeo upisivanje dobara u Registar uz pomoć stručnjaka i sudjelovanje nositelja, koje je između ostalog preduvjet za upis na UNESCO-ve popise (Hrovatin, 2012.). Za upis u Registar potrebno je ispuniti obrazac vidljiv na Slici 1 i poslati „na stručno mišljenje nadležnom tijelu prema području nadležnosti, odnosno smještaju dobra (konzervatorski odjeli, Gradski zavod za zaštitu

spomenika kulture i prirode)“ (Ministarstvo kulture i medija, Nematerijalna kulturna baština i procedure upisa na popise, 2023.).

**Prijavni obrazac prijedloga
za upis nematerijalnog dobra u Registar kulturnih dobara
Republike Hrvatske**

Uputa: Ispunjemi i potpisani obrazac predaje se e-mailom (skeniramo) ili se šalje poštom nasleđnom konzervatorskom odjelu Ministarstva kulture i medija prema fupasiji u kojoj se nematerijalno dobro nalazi, odnosno Gradskom zavodu za zaštitu spomenika kulture i prirode (popis se nalazi na mrežnim stranicama Ministarstva kulture i medija).

1. Naziv dobra Navedi sve varijante naziva dobra, izdvojiti stručni naziv ako postoji
2. Podaci o predlagatelju Ime i prezime/Naziv Ako je više predlagatelja, sve ih navesti s podacima
Adresa
Telefon/fax
E-mail
Web
3. Identifikacijski podaci o dobru Povijesni podaci (prvi spomen, dokumentacija, povijesni izvori, povijesni pregled) Ako je moguće, pojašniti kada se dobro prvi puta spominje u prošlosti (ili je samo prenošeno usmenom predajom), kako se dobro mijenjalo kroz povijest (koji su bili utjecaji, što se točno mijenjalo).

Slika 1: Obrazac za upis nematerijalnog dobra u Registar kulturnih dobara RH)

Kao i kod upisa u Registar tako i kod prijave za UNESCO liste svaka država koja želi svoje dobro na jednom UNESCO-vih popisa mora ispuniti poseban obrazac prikazan na Slici 2. od šest stranica u kojem su „podaci o nazivu, geografskoj rasprostranjenosti, nositeljima tog dobra, mjerama očuvanja, značenju za zajednicu, doprinos svijetu te spremnost svih relevantnih subjekata na njeno očuvanje“ (Hrovatin, 2012., p.130) i druge potrebne informacije.

**REPRESENTATIVE LIST OF THE
INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE OF HUMANITY**

Deadline: 31 March 2023
for possible inscription in 2024

Instructions for completing the form are available at:
<https://ich.unesco.org/en/forms>

A. State Party or States Parties
<input type="text"/>
B. Name of the element
B.1. Name of the element in the languages and scripts of the community(ies) concerned
<input type="text"/>
B.2. Name of the element in English
<input type="text"/>
C. Name of the communities, groups or individuals concerned
<input type="text"/>

1. General information about the element
<small>For Criterion R.1, States shall demonstrate that the element constitutes intangible cultural heritage as defined in Article 2 of the Convention:</small>
1.1. Provide a brief description of the element that can introduce it to readers who have never seen or experienced it. <small>Not to exceed 200 words</small>
<input type="text"/>
1.2. Who are the bearers and practitioners of the element? Are there any specific roles, including gender-related ones or categories of persons with special responsibilities for the practice and transmission of the element? If so, who are they and what are their responsibilities? <small>Not to exceed 100 words</small>
<input type="text"/>
1.3. How are the knowledge and skills related to the element transmitted today? <small>Not to exceed 100 words</small>
<input type="text"/>
1.4. What social functions and cultural meanings does the element have nowadays for the communities concerned? <small>Not to exceed 100 words</small>
<input type="text"/>
1.5. Can the State Party or States Parties confirm that nothing in the element is incompatible with existing international human rights instruments? <small>Not to exceed 60 words</small>
<input type="text"/>
1.6. Can the State Party or States Parties confirm that nothing in the element could be perceived as not compatible with the requirement of mutual respect among communities, groups and individuals? <small>Not to exceed 60 words</small>
<input type="text"/>
1.7. Can the State Party or States Parties confirm that nothing in the element could be perceived as not compatible with the requirement of sustainable development? <small>Not to exceed 60 words</small>
<input type="text"/>
1.8. Are there customary practices governing access to the element? If yes, describe any specific measures that are in place to ensure their respect. <small>Not to exceed 100 words</small>
<input type="text"/>

Form ICH-02-2024-EN - revised on 17/01/2023 - page 1

Form ICH-02-2024-EN - revised on 17/01/2023 - page 2

Slika 2: Obrazac za upis na Reprezentativnu listu nematerijalne kulturne baštine čovječanstva

4.2. Korištenje nematerijalne baštine

Korištenje nematerijalne baštine vrlo je važan dio njezina očuvanja. Ono podrazumijeva aktivno sudjelovanje zajednice ili pojedinaca u izražavanju, prenošenju i održavanju nematerijalnih kulturnih izraza. Nematerijalno naslijeđe živi kroz upotrebu i prakticiranje stoga je važno da se kontinuirano koristi kako bi ostala vitalna i relevantna za suvremeno društvo. Neka nematerijalna kulturna dobra „žive“ svaki dan kroz upotrebu dok se neka, kao npr. Sinjska alka, održavaju jednom godišnje. Korištenje je usko povezano s njenom zaštitom i očuvanjem, a očituje se u manifestacijama, obredima, javnim događajima, kao i u privatnim životima pojedinaca. Korištenje obuhvaća i širenje svijesti o njenom značaju i vrijednosti, educiranje mladih generacija o tradicijama i običajima te poticanje njihove aktivne participacije u očuvanju i prenošenju nematerijalne baštine.

Nematerijalna baština postala je odličan resurs kulturnom turizmu. Primjerice, ruralni turizam u kojem se često pojavljuje korištenje tradicijskih elemenata u organizaciji usluga. Takvo

nasljeđe može potaknuti lokalna i nacionalna gospodarstva i kreirati zapošljavanje privlačenjem turista i investicija (J. García-Almedia i William C. Gartner prema Pereira Roders i van Oers, 2011.). Turističke aktivnosti temeljene na nematerijalnoj baštini, kao što su tradicionalni festivali, radionice i vođene ture, pružaju posjetiteljima jedinstveno iskustvo koje im omogućuje upoznavanje s lokalnom kulturom i tradicijom. Nažalost svijest lokalnih zajednica, pogotovo ruralnih, o turističkim potencijalima tradicijske baštine još uvijek nije na poželjnoj razini (Petrić & Ljubica, 2012.). „Turističkom valorizacijom nematerijalna kulturna baština i sama postaje svojevrsan brend i/ili pomaže u oblikovanju imidža i stvaranju brenda destinacije čime započinje kumulativni proces povećanja turističke atraktivnosti destinacije odnosno povećanja broja turista te samim time spektra ekonomskih i sociokulturnih efekata“ (Petrić i Ljubica, 2012. prema Vrtiprah, 2006.).

Korištenje nematerijalne baštine u muzejima također igra važnu ulogu u očuvanju, istraživanju i prezentaciji ovog naslijeđa. Putem izložbi, radionica, interaktivnih programa i drugih oblika interpretacija posjetiteljima se pružaju mogućnosti dubljeg i emotivnijeg razumijevanja nematerijalne kulturne tradicije nekog kraja. UNESCO je nakon Konvencije organizirao sastanak međunarodnih stručnjaka na kojem se raspravljalo o temi *Muzeji i nematerijalna baština* kako bi se razmotrili odnos muzeja i društava odnosno zajednica prema nematerijalnoj baštini. Na tom sastanku sudionici su zaključili kako će muzeji morati razmotriti novi pristup predmetima i zbirkama, njihovom rukovanju te sklopiti partnerstvo sa zajednicama koje su nositelji i prenositelji (Kolvešhi, 2004.). Nikočević tvrdi kako se u Etnografskim muzejima od početaka shvaćala vrijednost baštine, odnosno njena podjela na materijalnu, duhovnu i društvenu: “Neki su etnolozi u muzejima već otprije približili onome što se danas naziva nematerijalnom kulturnom baštinom ili nematerijalnim značenjskim aspektom neke pojave, nastojeći naznačiti (kulturni) kontekst tematiziranog predmeta ili pojave“ (Nikočević, 2003. p.63). Kroz edukaciju, istraživanje i suradnju s lokalnim zajednicama, muzeji doprinose očuvanju nematerijalne baštine za buduće generacije. Ukupno gledajući, korištenje nematerijalne baštine ima pozitivne učinke na očuvanje kulture, gospodarstva i identiteta zajednice. Kroz aktivno korištenje širimo svijest i potičemo dijalog među kulturama, te držimo nematerijalnu baštinu živom.

4.3. Očuvanje i korištenje nematerijalne baštine na primjerima Hrvatske

Iako jednako važno za održavanje i promicanje kulturnog naslijeđa, nematerijalna i materijalna baština imaju različite karakteristike i pristupe očuvanju i korištenju. Opipljivu, materijalnu baštinu definirali smo kao lokalitete, građevine, artefakte, umjetnička djela, odnosno kao konkretne fizičke dimenzije baštine. Za razliku od nematerijalne, materijalni predmeti baštine prolaze kroz muzeološki kontekst u kojem se odjeljuje od svojeg primarnog konteksta (predmeta funkcionalnog u svakodnevnom životu) u svrhu zaštite, očuvanja i tumačenja (Maroević, 2005.). Takvi predmeti postaju svjedoci nekog vremena u kojem su nastali, a fizičkom zaštitom, restauracijom, arhiviranjem i raznim drugim preventivnim mjerama pokušava se očuvati njihovo daljnje propadanje. Artefakti su najčešće prezentirani unutar institucija poput muzeja, galerija, arhiva, a njihovo korištenje uključuje i organizirana vodstva, edukativne programe, ali i znanstvena istraživanja i studije. Tako možemo za prvi primjer usporedbe uzeti čipku – kao izvrstan primjer koji ilustrira razliku materijalnosti i nematerijalnosti.

4.3.1 Čipkarstvo u Hrvatskoj

Umijeće izrade čipke (čipkarstvo) specifičan je oblik tekstilnog rukotvorstva koje svoje korijene nalazi u rudimentarnim zahvatima izrade tekstilnih tvorbi prepletanjem niti (Ministarstvo kulture i medija, Čipkarstvo u Hrvatskoj, s.a.). U Hrvatskoj trenutno postoje najmanje tri različite tradicije, a najpoznatije, prikazane na Slici 3, su Lepoglava s čipkom na batiće u Hrvatskom zagorju, a na Jadranu otok Pag s čipkom na iglu i otok Hvar s čipkom od agave. Razvoj čipkarstva u Hrvatskoj nešto je drugačiji od ostatka Europe. Kod nas se čipkarstvo prenosilo tradicijskom predajom među ženama u manjim ruralnim sredinama, dok je u Europi izrada bila u crkvenim i plemićkim redovima. Hrvatska izrada čipke prepoznata je kao nematerijalna baština te je 2009. godine bila upisana na UNESCO-v popis nematerijalne svjetske baštine. Očuvanje ove nematerijalne baštine počiva na zajednici žena koje prenose svoju tradiciju, znanje, vještine kroz generacije. Uključujući tehnike tkanja, stvaranje uzoraka i dizajna te ritualne aspekte izrade. Velika problematika kod očuvanja i korištenja samog umijeća čipkarstva je gubitak tradicijskog znanja. S obzirom na to da je veliki dio mladih ljudi ne zanima ovaj zanat starije čipkarice, čiji je broj sve manji, nemaju kome prenijeti svoje znanje. Nedostatak financijske podrške, promjene u stilu života te nedovoljna svijest i podrška ovo umijeće bi mogle dovesti do propasti. Kroz organiziranje raznih radionica, događaja i festivala društvo može pridonijeti očuvanju i revitalizaciji čipkarstva u Hrvatskoj. Važno je surađivati s lokalnim vlastima, udrugama, muzejima i stručnjacima kako bi se osigurala

podrška za organizaciju takvih događaja. Svake godine održava se nekoliko festivala na kojima se čipka predstavlja kao tradicionalno bogatstvo, na Pagu je do danas održano 12 festivala, u Svetoj Mariji dva puta, a u Lepoglavi čak 26. Na festivalima nerijetko sudjeluju muzejski stručnjaci koji prikazuju svoje zbirke odjeće, obuće, ukrase i razne ostale predmete ukrašene čipkom, a uz njih sudjeluju i nositelji tradicija, dakle tete čipkarice koje prezentiraju svoje znanje. Osim festivala, ovo tradicionalno umijeće često je dio stalnih i povremenih muzejskih izložbi. Tako je na primjer izložba *Pohvala ruci – čipkarstvo u Hrvatskoj* u Etnografskom muzeju osim nematerijalne strane (tehničke, vještine) prikazala i materijalnu stranu – odnosno krajnji produkt *čipku*. Cilj ove, ali i sličnih izložbi je “edukacija o potrebi očuvanja i revitalizaciji te vrste kulturne baštine“, ali i pružanje mogućnosti sudjelovanja na radionicama (InfoZagreb.hr, 2012). Ako govorimo o čipki kao o materijalnoj kulturnoj baštini onda na nju gledamo kao muzeološki predmet. Čipka u tom kontekstu ima svoju estetsku i umjetničku vrijednost, a kako bi se očuvala prolazi kroz razne procese restauracije, konzervacije, pravilnog čuvanja, zaštite te naposljetku prezentacije i interpretacije u samom muzeju. Kroz kombinaciju materijalnosti i nematerijalnosti promičemo kulturni turizam, stvaramo svijest o važnosti čipkarstva te potičemo aktivno sudjelovanje.

Slika 3: Hvarska čipka (1.), Lepoglavska čipka (2.) i Paška čipka (3.)

4.3.2. Sinjska alka

Sinjska alka najstarija je viteška igra na svijetu nastala početkom 18. stoljeća, a 2010. godine Međunarodni odbor UNESCO-a donio je odluku o upisu na Reprezentativnu listu nematerijalne kulturne baštine čovječanstva. Konjičko viteško natjecanje održava se u Sinju svake godine u mjesecu kolovozu kada vitezovi jašu na konjima pokušavajući kopljem probosti alku u središnju rupu. „Sudionici mogu biti samo neporočni žitelji Sinja i Cetinske krajine, članovi Viteškog alkarskog društva u Sinju i to samo ako su rođeni i ako im roditelji imaju zavičaj na tom području“ (Viteško alkarsko društvo Sinj, Alkarsko natjecanje, s.a.). Vukušić navodi kako se igra u okruženju Sinja snažno vezala uz lokalni povijesni događaj – pobjedu nad Turcima te kako se ideja viteštva pokazala prikladnom za prikaz istog, iako je igrana tijekom srednjeg vijeka diljem Europe (Vukušić, 2005.). Pravila Sinjske alke promiču poštnu igru naglašavajući važnost sudjelovanja zajednice koja pomaže pri izradi, konzervaciji, obnovi i rekonstrukciji oružja, odjeće i obuće te ostale opreme. Alkara, vidljiv na Slici 4, kao neizostavnog člana povorke za natjecanje pripremaju majke, sestre ili supruge, a odore koje oblače vrlo su prepoznatljive po krznenom kalpaku s penoćem i dugom srebrnom ili zlatnom dolamom. Alkarski momci nose narodne nošnje Cetinske krajine, a na bokovima alkara nalaze se sablje. Osim muške narodne nošnje odijeva se i ženska djevojačka Alkaruša koju možemo pronaći u Etnografskom muzeju u Splitu (Viteško alkarsko društvo Sinj, Alkarska odora i oružje, s.a.). Ovo natjecanje izrazito je važno za lokalnu zajednicu Sinja, ali i cijelu Hrvatsku u smislu promicanja kulturnog i povijesnog turizma. „Kroz turnir se isprepliću vjerski obredi, društvena okupljanja, obiteljske posjete te proslave u kućnom ambijentu, kao i u javnosti“ (Ministarstvo kulture i medija, Sinjska alka, viteški turnir u Sinju, s.a.). Može se zaključiti kako je zajednica ovaj uvedeni kulturni izričaj svjesno uključila svoje elemente (usmene) tradicije povezane s legendom o Gospi Sinjskoj (Vukušić, 2005.). Problematika kod očuvanja ovog nematerijalnog dobra je što zahtjeva aktivno sudjelovanje zajednice i kontinuiranu financijsku, organizacijsku i promocijsku podršku. Međutim takve podrške mogu biti ograničene u usporedbi s materijalnom baštinom koja ima fizičku prisutnost i konkretnu vrijednost. Isto kao i u slučaju s čipkarstvom interes i angažman ljudi, posebice mladih, dovodi do nedostataka novih sudionika. Nedostatak informacija o značenju i važnosti tradicije, manjak edukacije i promocije smanjuje mogućnosti njenog očuvanja, pa je tako krucijalno uložiti u medijsku promociju, društvene mreže i ostale komunikacijske kanale.

Materijalnost Sinjske alke različiti su fizički predmeti bez koje ovaj događaj ne može funkcionirati. Već je spomenuto kako zajednica sudjeluje u izradi, restauraciji i konzervaciji

odjeće, obuće i predmeta općenito. Muzejski fondus tih predmeta pohranjen je kao stalna zbirka od 2015. godine kada je na tristotu obljetnicu Sinjske alke svečano otvoren Muzej Sinjske alke. Kroz razne multimedijske instalacije i interaktivne sadržaje prezentiraju odore, opremu i oružja, a time lokalnoj zajednici i turistima pružaju doživljaj i vrijednosti ovog kulturnog dobra. Osim predmeta postav sadrži i statične figure alkara i njihovih konja, kartu Cetinske krajine, pravila igre, povijesni pregled i još zanimljivih sadržaja. Zajednica jednom godišnje čuva i njeguje svoju tradiciju, ali njenu vrijednost moguće je vidjeti i u muzeju što je vrlo bitno za promociju kulturnog dobra. „Iako podrijetlom i formalnim obilježjima nevezana uz lokalnu tradiciju, Alka je postala jednim od načina održavanja sjećanja na slavnu pobjedu“ (Vukušić, 2005., p.99).

Slika 4: Sinjski alkar

4.3.3. Kolo lindo Dubrovačkog primorja

Hrvatska izvedbena tradicija lindo – kolo Dubrovačkog primorja, još je jedan primjer vrijednog kulturnog dobra Republike Hrvatske. Kolo lindo tradicijski je ples na području nekadašnje Dubrovačke republike koji se pučkom predajom prenosi od 18. stoljeća. Nositelji to ne smatraju plesom - njima je to izričito kolo, ili poskočica koja je također prihvatljiv izraz jer lindo se ne pleše – ono se *igra* ili *balaja* (Zebec, 2015.). Kolo igraju nositelji svih uzrasta, muško-ženski parovi, uz pratnju starinskog gudačkog glazbala *lijerice*, a kolo uzvicima i lupanjem noge u tlo

vodi *kolovođa* (Folklorni ansambl Linđo, Dubrovačka poskočica linđo, 2023.). Povijest tradicijskog kola linđo seže još od 18. stoljeća, a u književnim izvorima izraz *lindovanje* označava besposličarenje, dokolicu zajednice koja se zabavlja i pleše u svetačke blagdane (Virtualni muzej Linđo, Povijest dubrovačke poskočice - Linđa, s.a.) Godine 2011. Ministarstvo kulture Republike Hrvatske kolo linđo svrstava na popis nematerijalnog kulturnog dobra naglašavajući kako na dubrovačkom području ne postoji niti jedna druga plesna tradicija koja bez prekida traje od kraja 18. stoljeća, i k tome zadržavajući svoj integritet (Ministarstvo kulture i medija, Dubrovački vjesnik - Linđu status nematerijalnog kulturnog dobra, 2011.). To je naravno sve zahvaljujući zajednici koja prakticira svoju tradiciju i na taj način osigurava njen kontinuitet sve do danas. Nositelji su folklorne skupine, a najpoznatija s tog područja je Folklorni ansambl Linđo koji djeluje od 1964. godine. Žene i muškarci na svojim nastupima odjeveni su u narodne nošnje, prikazano na Slici 5, koje su se tada financirale od osobnih prihoda ansambla kao i ulaganja u prostore, instrumente i zaposlenike. Tijekom 20. stoljeća broj nastupa i zainteresiranih se povećavao, a tako i broj članova. Početkom rata ansambl je i dalje djelovao, tako je 1991. godine na Dubrovačkim ljetnim igrama nastup nosio emocionalno i simbolično značenje. Ljubav zajednice prema svojoj kulturi i osjećaj pripadnosti svojem narodu u ratu je prevladao, što je kasnije bilo nagrađeno plaketama. Poslije rata Folklorni ansambl Linđo preuzima gradska vlast. Od 1964. godine je kroz zajednicu prošlo tri tisuće članova, a danas broji četiristo. Može se zaključiti kako je za ovu tradiciju ključna uloga nositelja koji na raznim festivalima poput Dubrovačkih ljetnih igri, raznih nastupa diljem Hrvatske i inozemstva i radionica. Osim Folklornog ansambla linđo prenose i razna Kulturna umjetnička društva te Kulturne udruge dubrovačkog područja (Zebec, 2015.). Također u svojem Virtualnom muzeju Linđo predstavljaju materijalnu stranu svoje tradicije – bogat fundus narodnih nošnji s područja Hrvatske i jugoistočne Europe u kojima je preko tisuću cjelovitih kompleta i četiri tisuće pojedinačnih predmeta. Među predmetima nalaze se tradicijska glazbala, rekviziti, obuća i dokumentacijska građa, a glavni cilj je očuvanje tradicije kola linđa i baštine kako Dubrovnika tako i cijele države (Virtualni muzej Linđo, O virtualnom muzeju, s.a.).

Kada je Ministarstvo dokumentiralo terminologiju i detalje kola linđo za upis u Registar, neispravno su naveli neke pojmove i pogrešno opisali koncept njihove tradicije. Nositelji nisu bili zadovoljni te je vrlo brzo u Ministarstvo došlo puno pritužbi koje su oni naknadno uvažili i ispravili. Nezadovoljstvo pokazuje koliko su izvođačima sitni detalji njihove tradicije vrlo

važni Zebec, ističe kako ti detalji „ocrtavaju duboko ukorijenjenu filozofiju cijele zajednice, njihov odnos i poštivanje tradicije“ (Zebec, 2015., p.11).

Iako ovu tradiciju prati veliki broj zajednice svejedno je od velike važnosti znanje i praktično iskustvo prenositi na mlađe generacije. S obzirom na to da je materijalni dio kola linđo prikazan u muzeju, turistima i lokalnom društvu lakše je predstaviti i održavati svijest o očuvanju i korištenju tradicije u suvremenom vremenu. Prema izvorima vidljiva je zainteresiranost lokalnih vlasti i privatnika u obnavljanje i očuvanje tradicije financijskom pomoći, promotivnom i razvojnom području što je vrlo bitan aspekt u očuvanju (Folklorni ansambl Linđo, Povijest folklornog ansambla Linđo, s.a.).

Slika 5: Dubrovačka poskočica linđo

5. Zaključak

Kulturna baština, bilo materijalna ili nematerijalna, predstavlja iznimno vrijedno naslijeđe koje nam omogućuje razumijevanje i vrednovanje prošlosti, različitih kulturnih izraza te stvara osjećaj identiteta i povezuje s vlastitom zajednicom. Opipljivu (materijalnu) i neopipljivu (nematerijalnu) kulturnu baštinu karakteriziraju razni procesi među kojima se nalaze očuvanje i korištenje. Materijalnu baštinu moguće je fizički sačuvati kroz vrijeme pomoću konzervatorskih i restauratorskih procesa. Međutim nematerijalna baština osjetljiva je na promjene zajednice koja ju koristi i živi kroz njenu aktivnu upotrebu. Obuhvaća skup neopipljivih kulturnih elemenata poput tradicija, običaja, znanja i vještina, a očituje se kroz izvedbene umjetničke i društvene prakse, manifestacije, ples, pjesmu itd. Prenosi se usmenom predajom, često s osobe na osobu, a ovisi o pojedincima i zajednicama koji prakticiraju i sudjeluju u očuvanju i prenošenju. UNESCO-ovom Konvencijom iz 2003. godine i raznim hrvatskim zakonima određene su mjere identifikacije, promicanja, edukacije, revitalizacije i dokumentiranja s ciljem očuvanja nematerijalne baštine. Kod očuvanja vrlo je važna financijska potpora države i lokalne vlasti koja time osigurava adekvatne resurse i potrebna sredstva za njeno daljnje očuvanje i korištenje. Podizanje svijesti javnosti, posebice mladih ljudi, o važnosti nematerijalne baštine i njenom korištenju ključan je korak k očuvanju tradicija koje su preostale. Kroz obrazovni sustav, projekte i razne informativne programe država i stručnjaci pružaju pomoć nositeljima te privlače i uključuju ostatak društva kroz edukativne programe. Osim kroz državne mjere i obrazovne sustave nematerijalna baština koristi se i kao turistička atrakcija. Kulturni turizam potiče ekonomski razvoj lokalnog i nacionalnog gospodarstva otvaranjem novih poslovnih mjesta i promicanjem održivog razvoja. Privlačenjem turista na razne festivale i manifestacije, ture po zajednicama i muzejima nematerijalna kulturna baština oblikuje imidž i povećava turističku aktivnost. Spomenuti muzeji putem radionica, izložbi i sličnih interpretacija pružaju priliku posjetiteljima doživjeti nematerijalnu baštinu na zanimljiv i interaktivan način.

Nematerijalna kulturna baština dinamična je i živa, ali i podložna utjecajima i promjenama u društvenom, političkom, ekonomskom i tehnološkom kontekstu. Sukladno s time važno je odrediti načine očuvanja kako bi ostala živa i relevantna budućim generacijama. Uključuje kontinuirane napore vlasti, zajednica, stručnjaka obrazovnih ustanova, ali i šire javnosti. Ako želimo sačuvati autentičnost i bogatstvo ove neopipljive baštine, ojačati osjećaj identiteta i povezanost različitih kultura potrebno je poduzeti navedene korake.

Literatura

1. Carek, R. (2004.) Nematerijalna kulturna baština: UNESCO i njegova uloga. *Informatica museologica*, 35 (3-4), 69-71. Preuzeto 2. srpnja 2023., <https://hrcak.srce.hr/140322>
2. Cifrić, I., & Trako Poljak, T. (2014). Baština čovječanstva - održanje, korištenje i stvaranje. *Godišnjak Titius : godišnjak za interdisciplinarna istraživanja porječja Krke*. Preuzeto 2. srpnja 2023., <https://hrcak.srce.hr/149238>
3. Folklorni ansambl Lindo. (2023.) Dubrovačka poskočica Lindo. Preuzeto 2. srpnja 2023. iz <https://www.lindjo.hr/ples/127/7f250b/dubrovacka-poskocica-lindjo>
4. Folklorni ansambl Lindo. (s.a.) Povijest. Preuzeto 2. srpnja 2023., <https://www.lindjo.hr/povijest>
5. Georgievski, P., & Žoglev, Z. (2014.) Uloga kulture u formiranju osobnog i društvenog identiteta u procesu socijalizacije. *Godišnjak Titius*, 6-7 (6-7), 517-528. Preuzeto 2. srpnja 2023., <https://hrcak.srce.hr/149726>
6. Hafstein, V. T. (2013.) Pravo na kulturu: nematerijalna baština d.o.o, folklor, tradicijsko znanje. U M. Hameršak, I. Pleše, & A.-M. Vukušić (Ur.), *Proizvodnja baštine: kritičke studije o nematerijalnoj kulturi*. Zagreb: Institut za etnologiju i folkloriku (IEF).
7. Hrovatin, M. (2012.) Procesi očuvanja i popisivanja nematerijalnih kulturnih dobara u Hrvatskoj. *Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske*, (36), 125-136. Preuzeto 2. srpnja 2023., <https://hrcak.srce.hr/129558>
8. Hrvatska enciklopedija (2021.) baština. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Preuzeto 14. lipnja 2023., iz <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=6230>
9. Hrvatska enciklopedija. (2021.) identitet. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Preuzeto 20. lipnja 2023., <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=26909>
10. InfoZagreb.hr. (2012.) Pohvala ruci - čipkarstvo u Hrvatskoj. Preuzeto 1. srpnja 2023., <https://www.infozagreb.hr/novosti/pohvala-ruci-cipkarstvo-u-hrvatskoj-54a118c87436a>
11. Jelinčić, D. A. (2010.) *Kultura u izlogu: kratki vodič za upravljanje kulturnim dobrima*. Zagreb: Meandar Media.
12. Jurčević, M. (2004.) Nacionalni i kulturni identitet u europskoj zajednici. *Riječki teološki časopis*, 24 (2), 325-336. Preuzeto 2. srpnja 2023., <https://hrcak.srce.hr/83292>

13. Kolveshi, Ž. (2004.) Muzeji i nematerijalna baština: 20. generalna konferencija ICOM-a 21. generalna skupština ICOM-a, Seoul, 2004. *Informatica museologica*, 35 (3-4), 62-65. . Preuzeto 2. srpnja 2023., <https://hrcak.srce.hr/140320>
14. Marasović, T. (2001.) *Kulturna baština 1*. Split: Veleučilište u Splitu.
15. Maroević, I. (2005.) Razine muzealizacije vezane uz kulturnu baštinu. *Informatica museologica*, 36 (3-4), 44-49. Preuzeto 2. srpnja 2023., <https://hrcak.srce.hr/139647>
16. Ministarstvo kulture i medija. (2011.) Dubrovački vjesnik - Lindu status nematerijalnog dobra. Preuzeto 2. srpnja 2023., iz <https://min-kulture.gov.hr/pristup-informacijama-16/ministarstvo-u-medijima-arhiva/iz-medija-2011/dubrovacki-vjesnik-lindju-status-nematerijalnog-kulturnog-dobra/7152>
17. Ministarstvo kulture i medija (2023.) Nematerijalna kulturna baština i procedure upisa na popise. Preuzeto 22. lipnja 2023., <https://min-kulture.gov.hr/izdvojeno/kulturna-bastina/vrste-kulturne-bastine/nematerijalna-kulturna-bastina/nematerijalna-kulturna-bastina-i-procedure-upisa-na-popise/16442>
18. Ministarstvo kulture i medija. (2023.) Registar kulturnih dobara RH. Preuzeto 17. lipnja 2023., <https://registar.kulturnadobra.hr/#/>
19. Ministarstvo kulture i medija. (s.a.) Čipkarstvo u Hrvatskoj (B. Biškupić, Urednik) Preuzeto 1. srpnja 2023., <https://min-kulture.gov.hr/unesco-16291/dogadjanja/2007-2015/cipkarstvo-u-hrvatskoj/16540>
20. Ministarstvo kulture i medija. (s.a.) Sinjska alka, viteški turnir u Sinju. Preuzeto 1. srpnja 2023., <https://min-kulture.gov.hr/vrste-kulturne-bastine/nematerijalna-kulturna-bastina/nematerijalna-dobra-upisana-na-unesco-ov-reprezentativni-popis-nematerijalne-kulturne-bastine-covjecanstva/sinjska-alka-viteski-turnir-u-sinju/6288>
21. Musa, I. (2009). KULTURNI IDENTITET I GLOBALIZACIJSKI PROCESI. *Hum*, (5), 264-290. Preuzeto 2. srpnja 2023., <https://hrcak.srce.hr/229981>
22. Nikočević, L. (2003.) Nematerijalni aspekti kulturne baštine i njihovo mjesto u muzejima : pogled etnologa. *Informatica museologica*, 34 (3-4), 61-69. Preuzeto 2. srpnja 2023., <https://hrcak.srce.hr/140424>
23. Petrić, L., & Ljubica, J. (2012.) Potencijal turističke valorizacije nematerijalne kulturne baštine ruralnih područja Dalmacije. U *Identitet jadranskog prostora Hrvatske ; retrospekt i prospekt* (str. 211-232). Split: Ekonomski fakultet Sveučilišta u Splitu.
24. Pravilnik o obliku, sadržaju i načinu vođenja registra kulturnih dobara Republike Hrvatske. NN 19/2023 na snazi od 17.2.2023.

25. Proleksis enciklopedija. (2012.) kulturni identitet. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Preuzeto 20. lipnja 2023., <https://proleksis.lzmk.hr/511/>
26. Rapanić, Ž. (2000.) Baština na dlanu. Split: Muzej hrvatskih arheoloških spomenika.
27. Šošić, T. M. (2014.) Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu. Preuzeto 2. srpnja 2023., hrcak.srce.hr: <https://hrcak.srce.hr/129107>
28. UNESCO Konvencija o zaštiti nematerijalne kulturne baštine (2003.) usvojena na 32. sjednici Opće skupštine UNESCO, Pariz. Preuzeto 22. lipnja 2023., <https://ich.unesco.org/doc/src/00009-HR-WORD.doc>
29. UNESCO (1972.) Konvencija o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine 1972. godine. Preuzeto 16. lipnja 2023., <https://whc.unesco.org/en/conventiontext/>
30. UNESCO (2003.) Tekst Konvencije o zaštiti nematerijalne kulturne baštine. Preuzeto 17. lipnja 2023., <https://ich.unesco.org/en/convention#art2>
31. UNESCO (s.a.). Što je nematerijalna kulturna baština? Preuzeto 22. lipnja 2023., <https://ich.unesco.org/en/what-is-intangible-heritage-00003>
32. UNESCO (s.a.) What is World Heritage? Preuzeto 16. lipnja 2023., <https://whc.unesco.org/en/faq/19>
33. Virtualni muzej Lindo (s.a.) O virtualnom muzeju. Preuzeto 2. srpnja 2023., <http://muzej.lindjo.hr/hr/o-nama/o-virtualnom-muzeju/>
34. Virtualni muzej Lindo (s.a.) Povijest dubrovačke poskočice – Lindja Preuzeto 2. srpnja 2023., <http://muzej.lindjo.hr/hr/tradicijska-kultura-dubrovnika-i-okolice/plesna-i-glazbena-bastina/povijest-dubrovacke-poskocice-lindja/>
35. Viteško alkarsko društvo Sinj (s.a.) Alkarsko natjecanje. Preuzeto 1. srpnja 2023., <https://www.alka.hr/sinjska-alka/alkarsko-natjecanje-s45>
36. Viteško alkarsko društvo Sinj. (s.a.). Alkarska odora i oružje. Preuzeto 1. srpnja 2023., <https://www.alka.hr/sinjska-alka/alkarska-odora-i-oruzje-s48>
37. Vuković, M. (2011.) POGLED NA MEĐUODNOS BAŠTINE, KULTURE I IDENTITETA. Arhivski vjesnik, 54 (1), 97-113. Preuzeto 2. srpnja 2023., <https://hrcak.srce.hr/90530>
38. Vukušić, A.-M. (2005.) Suvremenost, tradicija i sjećanje: Sinjska alka. Narodna umjetnost, 42 (2), 93-108. . Preuzeto 2. srpnja 2023., <https://hrcak.srce.hr/2928>
39. Zakon o potvrđivanju Konvencije o zaštiti nematerijalne kulturne baštine. NN 5/2005, na snazi od 27.5.2005.
40. Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara NN 69/1999., na snazi od 15.6.1999.

41. Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. NN 69/99, 151/03, 100/04, 88/10, 61/11, 25/12, 136/12, 157/13, 152/14, 98/15, 44/17, 90/18, 32/20, 62/20, 117/21, 114/22, na snazi od 1.1.2023.
42. Zebec, T. (2015.) Intangible Culture as Heritage: The Lindo–Kolo Dance, from the Dubrovnik Littoral. *Translingual Discourse in Ethnomusicology*, 1, 44-56.

Popis ilustracija

Slika 1:Obrazac za upis za nematerijalnog dobra U registar kulturnih dobara RH (https://min-kulture.gov.hr/prijavni-obrazac-za-upis-nematerijalne-bastine-u-registar-kulturnih-dobara-republike-hrvatske/16444 , preuzeto 2. srpnja 2023. godine).....	16
Slika 2: Obrazac za upis na reprezentativnu listu nematerijalne baštine čovječanstva(https://ich.unesco.org/en/forms , preuzeto 2. srpnja 2023. godine)	17
Slika 3: Hvarska čipka (1.), Lepoglavska čipka (2.) i Paška čipka (3.) (https://min-kulture.gov.hr/vrste-kulturne-bastine/nematerijalna-kulturna-bastina/nematerijalna-dobra-upisana-na-unesco-ov-reprezentativni-popis-nematerijalne-kulturne-bastine-covjecanstva/cipkarstvo-u-hrvatskoj-16452/16452 , preuzeto 2. srpnja 2023. godine)	20
Slika 4: Sinjski alkar (https://www.alka.hr/sinjska-alka/alkarsko-natjecanje-s45 , preuzeto 2. srpnja 2023. godine).....	22
Slika 5: Dubrovačka poskočica lindo (https://www.lindjo.hr/ples/127/7f250b/dubrovacka-poskocica-lindjo , preuzeto 2. srpnja 2023. godine)	24

Sažetak

U ovom završnom radu predstaviti će se nematerijalna baština u Hrvatskoj kao vrlo bitan aspekt očuvanja i izgradnje kulturnih identiteta. U uvodnom dijelu ukratko će se iznijeti definicije kulturne baštine, njezina podjela te pojam kulturnog identiteta. Zatim će se obraditi ključni pojam završnog rada - nematerijalna baština pod kojom podrazumijevamo umijeća, znanja, tradicije, mitove, legende i izraze te socijalne funkcije iste, odnosno njen utjecaj na osjećaj pripadnosti određenoj grupi ili narodu. Obradit će se dokumenti kojima se definira i koji određuju načine njezine zaštite i očuvanja na različitim razinama (Republika Hrvatska, UNESCO). Drugi dio rada obradit će problematiku očuvanja nematerijalne baštine i njezinog korištenje u usporedbi s materijalnom baštinom, što će se ilustrirati konkretnim primjerima iz Hrvatske.

ključne riječi: *nematerijalna kulturna baština, kulturni identitet, očuvanje baštine, korištenje baštine, UNESCO, Republika Hrvatska*

Abstract

This final paper will present intangible cultural heritage in Croatia as a crucial aspect of preservation and construction of cultural identities. The introduction will briefly outline the definitions of cultural heritage, its classification, and the concept of cultural identity. Subsequently, the key concept of the paper will be addressed - intangible heritage, encompassing skills, knowledge, traditions, myths, legends, and expressions, as well as its social functions, particularly its impact on a sense of belonging to a certain group or nation. The documents that define and determine the ways of its protection and preservation at various levels (Republic of Croatia, UNESCO) will be discussed. The second part of the paper will address the issues of preserving intangible heritage and its utilization in comparison to tangible heritage, illustrated by specific examples from Croatia.

key words: intangible cultural heritage, cultural identity, heritage preservation, heritage utilization, UNESCO, Republic of Croatia.